

Čís. 16723.

Třebas zadání obecních objednávek několika podnikatelům, kteří se o ně společně ucházeli jako pracovní společenství, nebylo schváleno okresním úřadem právě z toho důvodu, že jeden člen společenství (společník veřejné obchodní společnosti, která byla ve společenství) je členem obecního zastupitelstva (§ 5, odst. 3 zák. č. 76/1919 Sb. z. a n.), není bez dalšího podkladu nicotnou smlouva (§ 879 obč. zák.) členů pracovního společenství o tom, že zadanou práci budou ve skutečnosti prováděti všichni členové, že však navenek bude vystupovati toliko pracovní společenství bez onoho svého člena, který je zároveň členem obecního zastupitelstva.

(Rozh. ze dne 18. února 1938, Rv I 654/37.)

Žalující veřejná obchodní společnost Antonín W. a syn v J. uzavřela v roce 1931 se žalovaným a firmami F. F. B. a Robert W. pracovní společenství (konsorcium) k provedení instalačního zařízení radnice obce J. Uvedené konsorcium se ucházelo o zadání instalačních prací a obec mu je také zadala, dohlédací úřad však se zřením na § 5 novely k obec. řádu č. 76/1919 Sb. z. a n. zadání to neschválil, ježto společník žalující veřejné obchodní společnosti byl členem obecního zastupitelstva a již dříve byly odchylky od ustanovení § 5 uved. zákona v jeho prospěch povolovány. Poté se dohodla žalující firma s ostatními členy konsorcia na tom, že žalující firma na venek vystoupí z konsorcia, že však na vnitřním poměru nenastane změna a že žalobkyně bude ve skutečnosti nadále členkou pracovního konsorcia. Po této formální změně byly instalační práce pro obec J. prováděny uvedeným společenstvím. Tvrdíc, že po celou dobu prací zadaných obcí ostatní členové společenství uznávali ji jako spolupracovníci, že však od roku 1935 popírá žalovaný její nároky na podíl na zisku na společně prováděných pracích, domáhá se žalobkyně určovací žalobou zjištění, že je jednou čtvrtinou účastnicí pracovního společenství, týkajícího se instalačního zařízení radniční novostavby v J., uzavřeného s firmami F. F. B., Rudolfem O. (žalovaným) a Robertem W. Soud první stolice uznal podle žaloby. Odvolací soud zamítl žalobu mimo jiné z těchto důvodů: Ujednání, o něž jde, je zřejmé obcházení zákona a jest podle § 879 obč. zák. nedovolené, poněvadž se přiči ustanovení § 5 zák. č. 76/1919 Sb. z. a n. Není správný názor prvního soudu, že má řečené ustanovení význam jen pro veřejné právo. Smlouva je nicotná a proto vůbec neexistuje takové konsorcium, jehož členkou má být žalobkyně. Ji nelze pokládati za členku konsorcia, neboť nicotná smlouva nemůže se ani dodatečným uznáním státi platnou. Tím však není řečeno, že by žalobkyně nemohla proti žalovanému zakročiti z důvodu obohacení, pokud měl žalovaný z neplatného ujednání výhody, to tím spíše, že i žalovaný uzavřel smlouvu, o níž si musil být vědom, že se jí obchází zákon. To, že nebyly práce zadány Antonínu W., nýbrž firmě, jejímž

společníkem jest Antonín W., jest nezávažné, poněvadž Antonín W. jest jako společník žalující firmy vůči obci s ostatními společníky firmy solidárně oprávněn a zavázán.

Nejvyšší soud obnovil rozsudek soudu první stolice.

Důvody:

Určovací žaloba jest v souzeném případě přípustná, protože slouží tomu, aby si jí dovolatelka zjedнала pevný právní podklad pro úpravu všech právních poměrů vyplývajících jí z tvrzeného účastenství na pracovním společenství. Popírá-li žalovaný dovolatelčino účastenství na pracovním společenství, jest tato určovací žaloba proti němu přípustná, neboť dovolatelka má důsledkem toho právní zájem, aby tvrzený právní poměr byl proti němu i h n e d na jisto postaven. Nezáleží na tom, že prý také druzí společníci účast dovolatelčinu na pracovním společenství popírají, neboť byl jednak dokázán opak toho, jednak může dovolatelka žalovati každého ze společníků zvlášť. Předpoklady neplatnosti společenské smlouvy z důvodů § 870 obč. zák. žalovaný nedokázal.

Jde tedy jenom o to, zda je smlouva o společném provedení prací pro obec neplatná se zřetelem na předpis § 5, odst. 3, zák. č. 76/1919 Sb. z. a n. a § 879 obč. zák. V té příčině ovšem nerozhoduje, že žalobkyně je veřejná společnost a nikoli přímo člen obecního zastupitelstva Antonín W., jeden z jejích veřejných společníků; to správně poznal odvolací soud a stačí tu odkázati na to, co v tom směru příkladmo je uvedeno v odst. 2 řečeného předpisu.

Zákazy, obsažené v odstavci třetím, se týkají především poměrů mezi členy zastupitelstva (a komisí) vůči obci; netřeba zatím řešiti, zda by se člen zastupitelstva mohl domáhati nároků na obci na základě právních jednání, jež by se onomu zákonnému zákazu příčila. Ani ve vztahu k obci nejde o zákaz zásadní a bezvýjimečný, neboť zákon sám dopouští, že ve výjimečných případech může povolití úchylku od těchto zásad podle povahy případu dozorčí úřad. Zákon také nevybavuje onen předpis sankcí nicotnosti nebo neplatnosti jakéhokoli jednání, jež by se onomu zákonu příčilo, zejména pokud by šlo o právní poměry nikoli ve vztahu k obci, nýbrž k jiným zúčastněným osobám, nýbrž stanoví jen trestní sankci v § 22 uved. zák. V podstatě jinak než ve vztahu k obci jest hleděti na právní jednání, k nimž dojde v poměru k osobám třetím, jako je tomu v souzeném případě. V té příčině se ukazuje na to, že prý se žalobkyně proti zákazu nepřímou účastnila dodávky nebo prací pro obec. Žalobkyně vystupuje tu proti žalovanému jako svému smluvci, nikoli tedy proti obci.

Především nevychází ze skutkového děje nikterak najevo, že by byly bývaly onou účastí žalující společnosti na dodávkách nebo pracích skutečně dotčeny zájmy, k jejichž ochraně byl onen zákaz účasti vydán, anebo že by smlouvou měl býti přímo zmařen účel sledovaný v § 5 uved. zák. Že by některé zájmy veřejné byly skutečně dotčeny, nelze usouditi ani z toho, že dohlédací úřad účast žalující firmy na řečených dodávkách a pracích nedovolil. Žalovaný sám, ačkoli pravý stav věci

znal, přece jen na společné provedení zadávek a prací také za účasti žalující firmy přistoupil a nemůže se tedy na obranu svých soukromých zájmů dovolávati onoho zákazu nepřímé účasti, jehož podkladem byly zájmy docela jiné. Nelze ani seznati, k jakým konečným důsledkům by mohlo vésti právní stanovisko odvolacího soudu, když přece za nepřímou účast na dodávkách a pracích pro obec při přísném výkladu mohly by býti uznány na př. smlouvy o dodávkách materiálu nebo o zvláštních úkonech některého člena zastupitelstva, bez nichž se uchazeč o dodávku soutěže účastniti ani nemohl; po té stránce lze uvést na př. dodávky cihel, stavebního dřeva, speciálních prací a plánů a pod., s nimiž se uchazeč podle místních poměrů musí obrátiti na podnikatele, jenž se pro své členství v zastupitelstvu sám soutěže účastniti nemohl. Nebylo by zajisté v intencích zákona, aby se všechny tyto objednávky a smlouvy, třeba na sebe reálnějším podkladem, bez rozdílu uznaly za neplatné jenom pro porušení formálního zákazu obsaženého v § 5, odst. 3, uved. zák. bez zřetele na poměry konkrétního případu.

Za toho stavu věci není tedy překážky, aby žalobě bylo vyhověno. Otázkou, zda žalobkyně byla za provedené práce zaplacená či přeplacena, nelze se zatím v souzeném sporu obírat a nepadá tu zatím na váhu ani další otázka, zda je to právě žalovaný, který je povinen složit žalující firmě účty.

Čís. 16724.

Pro posouzení, zda jde o poměr služební (pracovní), je rozhodující, zda podle ujednání jest zaměstnanec povinen řídit se směrnicemi danými zaměstnavatelem co do způsobu i doby výkonů služebních (pracovních) a že je zaměstnanci uložena osobní povinnost ke konání služeb (prací), takže zaměstnavatel řídí celý provoz, v němž jest zaměstnanec jen článkem v ústrojí zaměstnavatelova podniku. Služební (pracovní) smlouva nepozbývá své právní povahy tím, že zaměstnancova odměna byla stanovena výhradně podle množství zboží prodaného zaměstnancem. I v takovém případě má zaměstnanec nárok na odměnu za práci přes čas.

(Rozh. ze dne 18. února 1938, Rv I 1129/37.)

Podle písemných podmínek ze dne 26. října 1932 se žalobce zavázal obstarávati benzinovou pumpu žalované firmy v Ž. na S. třídě, umožňovati zákazníkům rychlé vydávání zboží v každé denní a noční době také o nedělích a svátcích, dvakrát týdně odeslati vybrané částky, dále že ani on, ani příslušníci jeho rodiny pro jinou firmu zboží, vedené žalovanou, neprodají nebo nedoporučí a že žalobce provoz pumpy bude obstarávati osobně. Naproti tomu se žalovaná zavázala opatřovati čerpadlo benzinem, zapravovati výlohy na pumpu a zaplatiti žalobci provisi za prodané zboží. Tvrdě, že pracoval více než osm hodin denně a též o nedělích a svátcích, domáhá se žalobce na žalované zaplacení